

החובל פרק שמיני בבא קמא

צא

עין משפט נר מצוה

פ א מ"י פ"ה מהל' נוקי ממנו הלכה ה'
 פ ב מ"י פ"ג מהלכות רוח הלכה א סמג
 ג הל' קס"ח:
 פ ג מ"י פ"ה מהל' עבדיו ה' ז טו"ע י"ד ס' ר"ח ספ"ק ל':
 פ ד ה מ"י פ"ב מהל' חובל ומויק הלכה ז סמג ע"פ ע טו"ע ח"מ ק"י ח ספ"ק כה וספ"ק ל':
 ז ו הל"ה שם הלכה י' והלכה טו טו"ע שם ספ"ק י'
 ז א מ"י שם פ"ה הלכה י"א וע"פ י"ב כהשגות וזמ"מ סמג שם טו"ע שם ספ"ק כח:
 ז ב ח מ"י שם פ"ב הלכה טו טו"ע שם ספ"ק י'
 ז ג ט מ"י שם פ"ג הלכה ז סמג שם טו"ע שם ספ"ק ל':
 ז ד י מ"י שם טו"ע שם וספ"ק ל':
 ז ה ב מ"י שם ה' י"א טו"ע שם ספ"ק כד וספ"ק מג:
 ז ו ל מ מ"י שם פ"ב הלכה כ סמג שם טו"ע שם ספ"ק כו:

(א) על נל: פנהדרין מה, (ב) לקמן מה. קדושין כד; (ג) על נל. נר. קדושין כד; (ד) [על 5: א] (ס) [מכאן] (סו), 1) ובראשית אלה רבי יוחנן, 2) שמתן כאל, (ח) וכן מביא בתוספות ממנה אמרוהו כי כלי רש"י וע"ש.

הגהות הב"ח

(א) גבי הוא היה ביהוה לזעזעית נפשיה: (ב) עד שיתרפא (אמרוהו) והיה ממנוה וכו' כמו שאלמנהו. תל"מ ו"ב המוס' ל"ג לך צ"ח בגמרא: (ג) תוב' ד"ה חמשה דברים אומרים אותו ועמיתן:

גליון הש"ס

גמ' אין נותנין זמן לחבלות ע"פ לעיל דף ק"ו ע"ב מוס' ד"ה שאלין:

הגהות הגר"א

[א] גמ' משמיה דר"י בר אבין (ואת אומרת) תל"מ (דמתי' דקמינו לאפקין בגדו"ל רק דלין לחימו' ד' מאלו חו):

רבינו הגנאל

קדמו ודנהו דני נפשות, אין דנין אותו דני ממונות. ואקשינן אמאי, ופריך רבה כגון שהעידו עדים בבית דין על זה השור שהרג כבודי בבית דין וליתיה דלשהיה עליה בבית דין. ואקשינן לא דהאנין מן. אותו דני ממונות וחרור דנין אותו דני נפשות אם אין בעלם משתלם מן העליה מנין משתלם הניקח הויק. מרידא, פ"ד ממה שהורש ביה השור ונטול שבר, גבי זה נמי ידנהו דני ממונות ויחרוש ע"ה שישתלם הניקח חצי נוקד ואחר כך ידנהו דני נפשות ופריך רב מארי, זאת אומרת, שמע מינה מיהו מתנתה, וירדיא הויה ליחיה חשבה מנופא תהורא אלא מעליה דמריה דהוריה הוה. והתם מגופו משתלם ולא מן העליה דמריה, ושכר חרשת זה השור מן העליה של בעליו הוה חשבו ואין תשלומין להם פי' העליה איבעיא להו יש אומר לניקח או לא. חייב ואם לא פטור, או האותנין למיפשטה מן הבור, מה בור מטבח ועד שמהם טפחים חייב פטור, עשרה טפחים חייב במינה אבל מטבח עד עשרה לענין נוקד דינא איכא במיתה פטור, ובנוקד מידי דשיעורא דמיתוק אמרין ליה. תא שפע הכהו על עינו וסימאה כול' עבד יוצא לחירות. דבי' וישתחה ע' (שיחבון לשחחה) דעבדי ליה השתחה. ודיקין הכהו כנגד עינו אמאי אינו יוצא לחירות לאו משום דבענן אמרין להיא הכאה דמחיה או מעוררתי אי לא, ושמעין מינה בענן אמרנא. והדין לעולם לא בענן אמרנא והכא כנגד עינו ואינו רואה משום דאמרין הוה בעית נפשיה, כדתייהא המבעית את חבריה והוה פטור מביית אדם חייב בדין שמים, כיצד תקע באזנו וחירשו פטור, מאי טעמא איהו מבעית נפשיה. אתו ורקע בו חירשו חייב. תא שמע וכו', הני חמשה דברים, אומדן אותו ונותנין לו מיד. אמרוהו והיה מתנונה והולך אין נותנין לו אלא כמה שאמרוהו וכו'. ואמרין, למימד מכה כזו בכמה ימים מתרפא ובכמה סמים צריך להתרפאות בהן. ואמרין מימד מכה לא, קאי מבעיא לך, דודאי בעי אומרנא. כי קאי מבעיא לך למימד חפצא. כגון האבן או

אלמא בעינן אומדנא דכ"ד. אף לנוקד דהא הא קרא בענין קאי דכמי' והכא איש את רעהו בצבן או בצאנרף ולא ימות וה"ה צריך לאומדו אם ראוי לנגיחות זו: **כגון שצרה.** בעליו ואין צדין לו ללדס שלא צפניו: **דקביל ספדי.** על נגיחות וצרה הלך אין לנו ממה לשלם וכגון דליה נכסי: **סוף סוף.** כי לא דנוהו דיני נפשות מהיכא משתלם הואיל וצרה: ומשני **מרידא.** משהין את השור למריסה לשכירות ומשלם לניקד ואחרי כן ידנהו דני נפשות אבל קדמו ודנוהו ליקבל לא מענין צדיניה לשווי לרידא: **עלייה דמרה הוא.** ואין צנפו של שור אלא כשאר נכסי בעליו ותס אין משלם מן העלייה: **לקטלה הוא דאמדין.** דכמי' בצבן יד אשר ימות זה הכהו (במדבר נה): **אלא לנוקד.** אין אומדן דלפי' אין חפץ זה ראוי להיקח זה חייב דומיין לתמוק בכל דהו: **נמש בוק.** סתם צור י' טפחים: **מאי לאו.** הא דקמני אם היו פחותים אם חוץ צו חייב: **מנמטה למעלה קחשיב.** אלמא בטפח הו הוק: **כנגד עינו.** הכהו צותל כנגד עינו של זה: **דבעינן אומדנא.** וזכאי לא בעי לאסתמוי אלא מזליה הוא לתרע ליה: **אחוז.** מעשה ידיה הוא: **ס"ש חמשה דברים אומדן ונותנין לו כו'. לא גרסינן** נוק וזכאי נפשות: **ורפוי ושבת עד שיתרפא.** כלומר צריכין צ"ד לאמוד כנה ראו להיות נופל למשכך כחולי זה ומחייבין את זה ליתן לו מיד כל ריפוי ושבתו ומזונות הצריכין לו עד שיתרפא: **וכצריא.** לזמן מועט והס' אמרוהו לזמן מרובה: **נוסן לו כל מה שאמרוהו.** דמשמיה חיימו עליה: **מקלה.** נופל למשכך כמו אקצירי (ר"ה דף טו): **אספה.** נתרפא: **מדקאמר ר"ע אפי' לעניים כו'. וחזינא דלא חייב לתת לפורע ראש האשה אלא ארבע מאות וזו כמ"ק שמע מינה מנא קנא לקולה קאמר דלעני לא יבזינא כולי האי וקאמר ליה ר' עקיבא לעני נמי יבזינא הכי ומעשה צדק שפרע ראש האשה עניו כו' לא צ"ד האי שיעורא דארבע מאות דת"ק אפחות שבעים קאמר והכל לפי כבודו לחומרק קאמר לתיבט טפי לעשירים וקאמי ר"ע לתימד אפילו עני כציראל יטול יומת מוצרע מאות וזו אמאי לא מחייב ליה לפורע ראש האשה לתיבט טפי: **אלנס נמים אדייסי.** כלו' יבעת לפטור ענמך ולא העלית צידך כלום. שצרי חרסיס אין ראוים לכלום: **חבלה.** אין רשאי: **לא****

זאת אומרת רידייא עלייה דמרה הוא. תימה ליגבו את השור לגמרי לניקד ולא תקרי יומת עלייה דמרה וי"ל דלס הוא גובהו לגמרי לא היו ממתינין לו עד שישלם מן הרידיא כמו שאין ממתינין לבעלים אם היו אומרים המתינו לי עד שאחרש צו מעט ואח"כ תקולוהו: **ל"א משום דאמרי' איהו דאבעית אנפשיה.** תימה א"כ אמאי נקט על עינו ועל אזנו אפילו כנגד עינו ואזנו נמי אם אחזו ועוד תניא בתוספתא (פ"ט) הכהו כנגד אזנו ועינו לא ילא צן חורין שנאמר והכה עד שיעשה צו מעשה משמע דטעם משום גזירת הכבוד היא ולא משום דאבעית אנפשיה: **חמשה דברים אומרים** (א) ונותנין לו מיד רפוי ושבת עד שיתרפא. זו היא גירסתא וכונה וקמ"ל שאומרים אותו כמה ראוי לעלות צמת ורפואתו עד שיתרפא ונותנין לו מיד וכן ה' דברים כמו שפי' בקונטרס (י) וכן מוכיח בתוספתא (פ"ט) דמני אמרוהו והיה מתנונה והולך אלמא יש אומדן צריפוי: **החובל**

אף כל שיש בו כדי להמית עשרה טפחים היו פחותין מעשרה טפחים ונפל לתוכו שור או חמור ומת פטור חוץ בו חייב מאי לאו ממוטה למעלה קא חשיב והכי קאמר מטפח ועד עשרה מיתה ליכא נוקדן איכא אלמא לנוקדן כל דהו שמע מינה אין אומדן לנוקדן לא ממוטה למטה קא חשיב והכי קאמר מיתה איכא פחות מעשרה פורתא נוקדן איתא מיתה ליכא לעולם אימא לך יש אומדן לנוקדן וכל מידי ומידי כי היכי דמיתוקה ביה בעינן תא שמע (י) הכהו על עינו וסימאו על אזנו וחירשו עבד יוצא בהן לחירות כנגד עינו ואינו רואה כנגד עינו ואינו שומע עבד יוצא בהן לחירות מאי טעמא לאו משום דבעינן אומדנא ושמע מינה יש אומדנא לנוקדן לא משום דאמרין הוא (ב) דאבעית נפשיה כדתייה (ג) דאבעית את חבריו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים כיצד תקע באזנו וחירשו פטור (ד) אחוז ותקע באזנו וחירשו חייב ת"ש (ה) המשא דברים אומדן אותו ונותנין לו מיד רפוי ושבת עד שיתרפא (ו) אמרוהו והיה מתנונה והולך כו' אמר רב פפא (ז) לא שנו אלא בו (ח) אבל כנגדו לא וניהוי כי בייש בדברים אמרי במערבא (א) משמיה דרבי יוסי בר אבין זאת אומרת ביישו בדברים פטור מכלום: **הכל לפי כבודו [וכו']: **איבעיא להו תנא קמא לקולא קאמר או לחומרא קאמר** (ב) לקולא קאמר דאיכא עני דלא בעי למשקל כולי האי או דלמא לחומרא קאמר דאיכא עשיר דבעי למיתב ליה טפי תא שמע מדקאמר ר' עקיבא אפילו עניים שבישראל רואין אותן כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם שהם בני אברהם יצחק ויעקב שמע מינה תנא קמא ומועשה באחד שפרע ראש האשה [וכו']: **ומי היבין זמן והאמר רבי (י) חנינא** (כ) אין נותנין זמן לחבלות כי לא יבזינא ליה זמן לחסריה ממונא (כ) אבל לבושת דלא חסריה ממונא יבזינא: **שמרה עומדת על פתח חצירה וכו':** והתניא אמר לו ר' עקיבא צללת במים אדירים והעלית חרס בידך אדם רשאי לחבל בעצמו אמר רבא לא קשיא כאן בחבלה כאן בבושת והא מתניתין בבושת הוא**

מוסף רש"י

מה בור שיש בו כדי להמית עשרה טפחים. משנה היא (לעיל ג:) אחד החומר נור ואחד החומר שח' ומעשה חייב כהשגות שור ומתנה, אם כן למה יאמר צור, מה צור שיש בו כדי להמית, והיינו עשרה טפחים, דסמס צור אינו פחות מעשרה טפחים, אף כל שיש בו כדי להמית ומאי ניחא עשרה טפחים (תנודין) (ה). כנגד עינו. שהיה כחולל והבעתו כקול ואינו רואה או שמע שמוע (ו). המבעית את חבריו. תקע לו כלום פתחוהו ובעתו, ללא עבד היה מעשה כגופו (לעיל ג:). פטור מדיני אדם. לשלם, וחייב בדיני שמים. פורענות לשלם להשעים שמתקין להפסד. את ישראל (יציין ג:). שמוסר לעדה ולעדים. שכולל להכריז ללמד לאומרו אם יאזר אחרוף אז לעשות כפלה זו, ואם אין ראי לא יטלם משממת ללאשות על זה ורסומו נחל (לעיל ג:).

רבינו הגנאל (המשך)

העין וכיצא בהן צריכין אומר אם יש בו שיעור להרוק זה אומדן לא. תא שמע שמע החימני אמי מה אגרוף מיוחד שמסור וכולו, שמע מינה יש אומדן לנוקדן שמע מינה. אמר רבא אמרוהו לכוליה יומא וברא ועבד בעורה מפלגתיה דיומא ונתנין לו כחוליה ליה הרוק, כל שאלא בו בעצמו אבל כנגדו פטור. ודייקין, זאת אומרת המכוה חבירו בדברים פטור מכלום. הכל לפי כבודו. ירושלמי. חד אמר בשם ריש לקיש המבייש הזקן נותן לו בושתו משלם. חד בר נש איקפד לר' יהודה בר חנינא. וראין אותו אלו בני חורין שירדו מנכסיהן. שהן בני אברהם יצחק ויעקב כול'. איבעיא להו, תנא קמא דקתני רוק והניע בו הרוק, העביר טליתו ממנו, פרע ראש האשה, נתן לה ח' ז' או הכל לפי כבודו, דאי איתיה המתבייש עני יחוב ליה טפי מארבע מאה זוז, ופטור. כדקתני ר' עקיבא וכו' וראין אותו כאלו בני בני חורין שירדו מנכסיהן, שמע מינה תנא קמא לקולא קאמר, דאי אית ליה עני מתבייש, מחתינן מתי' או ויהיבין ליה לפי כבודו. ואקשינן לו, עקב שנתן זמן להו שפרע ראש האשה, ומי היבין זמן לחבלות. ופוקינן, לחבלות דחסריה ממונא לא יבזינא לה זמן אבל לבשת לדין בה חסרון ממון (לא) יבזינא זמן. שימרה כשראה אותה עומדת על פתח חצרה שבר הפך כול', עד לא יבזינא כולם שהחובל בעצמו אף על פי שאינו רשאי פטור. והתניא אמר לו ר' עקיבא, אדם רשאי לחבל בעצמו. ומתניתין אמר קתני